

توسعه دانش پرستاری در عصر پست مدرنیسم

افسانه صدوقی اصل^۱، مهوش صلصالی^۲

چکیده

مقدمه: دانش پرستاری سهم عمده‌ای در عملکرد حرفه پرستاری دارد و در طی سال‌ها تحت تأثیر تفکرات فلسفی، تحولات بسیاری داشته است. هدف از این مقاله بررسی توسعه دانش پرستاری در عصر پست مدرنیسم است.

روش: این مطالعه از نوع مروری است. به منظور یافتن منابع مرتبط با موضوع، جستجو در کتابخانه و پایگاه‌های اطلاعاتی (CINHAL)، (Blackwell)، (Proquest)، (science direct)، (Ovid)، (Magiran)، (web of science)، (pub med) از طریق کتابخانه الکترونیک دانشگاه علوم پزشکی تهران انجام شد. کتاب‌های الکترونیک و مقالات علمی با واژگان پست مدرن (postmodern)، پست مدرنیست (postmodernist) و پست مدرنیسم (postmodernism)، توسعه دانش (knowledge development)، توسعه علم (science development)، دانش پرستاری (nursing knowledge) و علم پرستاری (nursing science) به صورت جداگانه و ترکیبی در عنوان، چکیده و کلید واژه یافت شد. متن کامل (۳۶) مقاله و (۱۰) کتاب مرتبط با موضوع بین سال‌های ۱۹۹۰ تا ۲۰۱۲ قابل دسترسی به عنوان منبع مورد استفاده قرار گرفتند.

یافته‌ها: دانش پرستاری تحت تأثیر مفروضات پست مدرن یعنی کثرت‌گرایی، نسبی‌گرایی، بی‌اعتباری فراروایت‌ها، توجه به گفتمان و زبان، در ابعاد مختلف شامل روش‌های تحقیق، استدلال و نهایتاً آرایه خدمات سلامتی متحول شده است و تغییراتی در آن مشاهده می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری: آگاهی از تحولات دانش پرستاری در عصر پست مدرن افق جدیدی را پیش روی صاحبان حرفه در جهت توسعه دانش قرار می‌دهد و با توسعه آن عملکرد حرفه‌ای را بهبود می‌بخشد و موجب پیشرفت پرستاری می‌شود.

کلید واژه‌ها: پرستاری، توسعه دانش، پست مدرن، دانش پرستاری

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۳/۳/۱۰

تاریخ دریافت: ۱۳۹۲/۱۱/۵

۱ - دانشجوی دکترای تخصصی پرستاری، عضو گروه مدیریت پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران (نویسنده مسؤول پست الکترونیکی: asadooghi@tums.ac.ir)

۲ - دکترای پرستاری، استاد گروه پرستاری داخلی و جراحی، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران

مقدمه

توسعه دانش پرستاری، از موضوعات مهم مورد بحث در حرفه پرستاری است (۱) و سهم عمده‌ای در عملکرد اعضای آن دارد (۲۰۱). تولید و گسترش دانش یکی از راه‌های رشد و پیشرفت حرفه‌ای در همه رشته‌ها از جمله پرستاری، تحت تأثیر فلسفه قرار می‌گیرد (۴۰۳).

تغییرات جمعیتی، پیشرفت‌های فناوری، تنوع قومیتی و فرهنگی، فقر و سایر مسایل، حرفه پرستاری را بیش از پیش با چالش‌هایی در زمینه ارائه خدمات سلامتی مواجه کرده است (۵) و رشته پرستاری بنا به تعهدش به جامعه بر ارائه عملکرد مبتنی بر دانش (۷۰۶)، به توسعه و همسو شدن با پیشرفت‌های علمی و فناوری نیاز دارد تا علاوه بر پاسخ به نیازهای متغیر جامعه، موجبات پیشرفت رشته گردد. اگرچه هنوز، توافق کلی و منحصر به فردی در مورد نحوه توسعه دانش پرستاری حاصل نشده است اما تلاش می‌شود تا با به‌کارگیری راهکارهای مناسب، این اهداف تحقق یابد (۹۰۸، ۱).

هرچند زمان دقیقی برای انتهای گسترش و عمق دانش پرستاری معرفی نشده است، اما براساس شواهد، با شروع قرن ۲۱ تحولات بسیاری در حرفه و به دنبال آن در بدنه دانش پرستاری ایجاد شده است. براساس مستندات موجود، حرفه پرستاری از نظر مفاهیم، تئوری‌ها، دیدگاه‌های فلسفی، و تعهدات اجتماعی-سیاسی در این قرن بالغ‌تر شده است. تشکیل انجمن‌های علمی و حرفه‌ای، راه‌اندازی مجلات علمی و برگزاری کنگره‌های تخصصی، راه‌اندازی مقطع دکتری پرستاری و انتشار مقاله و کتاب، از تغییراتی است که در بسیاری مراکز پیشرو در حرفه پرستاری مشاهده می‌شود. افراد صاحب‌نظر در پرستاری از طریق انجام تحقیقات علمی و انتشار نتایج آن و گفتگو و تبادل نظر با دیگر صاحب‌نظران رشته و یا سایر رشته‌های مرتبط با انسان، موجبات گسترش دانش پرستاری شدند. به این ترتیب نه تنها به بدنه دانش، مطالب جدید اضافه شد بلکه آن‌هایی که به نظر ناکافی، قدیمی، و اشتباه می‌رسیدند، حذف شدند (۱۱۰۵، ۱۱).

در طی سال‌ها، دنیا شاهد تفکرات فلسفی بسیاری بود (۱۲). در پرستاری، مانند سایر علوم انسانی و عملکردی نمی‌توان از نفوذ فلسفه‌ها و مفاهیم موجود در آن‌هایی یافت و نمی‌توان اثرات آن را بر تکامل دانش و

علم پرستاری انکار کرد (۱۴ و ۱۳). نظریه‌پردازان معتقدند که پرستاری بدون داشتن بنیان‌های فلسفی و توجه عمیق به آن‌ها نه تنها به صورت حرفه در نخواهد آمد بلکه در موارد بحرانی و حساس بدون روح و سرگردان خواهد شد و قادر نیست به سؤالات حساس و مهم حرفه در موارد خاص پاسخ گوید (۱۵)، و نهایتاً در جهان گسترش یابد (۲). از آنجایی که دیدگاه متفاوت افراد نسبت به پدیده‌ها از جمله انسان، ناشی از تفکر فلسفی‌شان می‌شود، در تدوین و ارایه برنامه مراقبتی تأثیر می‌گذارد. همه تئوری‌ها بر پایه‌های فلسفی بنا شدند، لذا توجه به پایه‌های فلسفی پرستاری امری مهم در رشته تلقی می‌گردد (۱۶ و ۳). بسیاری از دانشمندان پرستاری مانند Fawsett، پست مدرنیسم را برای توسعه دانش پرستاری مناسب‌تر می‌دانند (۱۸ و ۱۷).

روش مطالعه

این مطالعه از نوع مروری است. به منظور یافتن منابع مرتبط با موضوع، جستجو در کتابخانه و پایگاه‌های اطلاعاتی (CINHAL)، (Blackwell)، (Proquest)، (science direct)، (Ovid)، (Magiran)، (web of science)، (pub med) از طریق کتابخانه الکترونیک دانشگاه علوم پزشکی تهران انجام شد. کتاب‌های الکترونیک و مقالات علمی با واژگان پست مدرن (postmodern)، توسعه‌دانش (knowledge development)، توسعه علم (science development)، دانش پرستاری (nursing knowledge) و علم پرستاری (nursing science) به صورت جداگانه و ترکیبی در عنوان، چکیده و کلید واژه یافت شد. متن کامل (۳۶) مقاله و (۱۰) کتاب مرتبط با موضوع بین سال‌های ۱۹۹۰ تا ۲۰۱۲ قابل دسترسی به عنوان منبع مورد استفاده قرار گرفتند.

یافته‌ها

براساس متون منتشر شده، دانش پرستاری در عصر پست مدرنیسم تحت تأثیر مفروضات آن یعنی کثرت‌گرایی، نسبی‌گرایی، بی‌اعتباری فراروایت‌ها، توجه به گفتمان و زبان، قرار گرفته است و این تأثیرات در ابعاد مختلف شامل روش‌های تحقیق در پرستاری، نحوه

ممکن است در گفتمان دیگری، معنای دیگری بخود گیرد (۲۹).

پست مدرن توجه خاصی به زبان نشان می‌دهد و زبان تقریباً جایگزین عقل می‌شود. بدین معنی که اندیشه و ذهنیت انسان با رجوع به زبان توضیح پذیر است. از این منظر زبان از حد ابزار ارتباط خارج می‌شود و به یک معنا همه چیز تلقی می‌شود (۲۲). همچنین می‌توان گفت گفتمان دانش و معرفتی را معرفی می‌کند که می‌تواند به علم تبدیل شود و یا نشود (۲۴).

کثرت گرایی: کثرت گرایی و نسبی گرایی ارتباط نزدیکی با یکدیگر دارند و هر دوی آن‌ها ناشی از پذیرش و اعتقاد بر واقعیت‌های چندگانه است. بنابراین هرگونه وحدت گرایی مورد مخالفت قرار می‌گیرد. کثرت گرایی در همه موضوعات خود را نشان می‌دهد و می‌توان تنوع، تکثر، انشعاب و پراکندگی که از اصول اولیه این مکتب است را به وضوح مشاهده کرد. پست مدرنیست‌ها با هر گونه مرکزگرایی مخالفند؛ یعنی توجه به یک حقیقت مرکزی را برای زندگی، نفی می‌کنند و با تکثرگرایی موافق‌اند. در این تفکر هر فرد دیدگاه خاص و قابل احترام دارد. همچنین معانی و تفسیرها افراد نیز متفاوت است (۳۰). کثرت گرایی به نوبه خود، به پست مدرن‌ها قدرت مانور مضاعفی بخشیده است چرا که به لحاظ نظری با این رویکرد امکان جمع کردن اقوام، ملت‌ها، فرهنگ‌ها و خرده فرهنگ‌های گوناگون در زیر چتر جهانی واحد بهتر و راحت‌تر فراهم می‌آید (۲۲).

نفی فراروایت‌ها: فراروایت‌ها یا روایت‌های کلی داستان‌هایی هستند که تلاش می‌کنند دنیا را از یک دیدگاه ویژه توصیف و توضیح دهند. مثلاً داستان‌های بسیاری در مورد خلقت زمین وجود دارد و یک داستان کلی می‌تواند همه این داستان‌ها را پوشش دهد. بسیاری از این داستان‌ها جنبه واقعی و علمی ندارند و حتی بسیاری از آن‌ها از خرافات و افسانه‌ها ناشی می‌شوند. چون علم تلاش می‌کند تا دنیا را با استفاده از روش‌های تجربی و منطقی توضیح دهد، بنابراین نیازی به استفاده از داستان‌ها ندارد چرا که بسیاری از آن‌ها مانع تفکر و کشف دانش جدید می‌شوند (۲۸). در اواخر قرن بیستم، علم از خرافات، باورها، داستان‌ها، عقاید مذهبی و قدرت ماورایی جدا شده و به عنوان مسیری برای درک بهتر طبیعت انسانی معرفی شد (۳۱، ۱۳، ۱۴، ۳۱، ۳۲). در حالی که تفکر جدید در تقابل با

استدلال و نهایتاً آرایه خدمات سلامتی مشاهده می‌شود. در ادامه مفروضات پست مدرن توصیف شده است و سپس توسعه دانش پرستار به تفصیل بیان شده است.

پست مدرنیسم

پست مدرن در معنای عام مجموعه‌ای از نظریه‌ها و سبک‌های هنری یا غیرهنری است که به عنوان جهان بینی خاص چند دهه اخیر، محسوب می‌شود (۱۹ و ۲۰). مجموعه‌ای پیچیده و متنوع از اندیشه‌ها، آراء و نظریه‌هایی است که در اواخر دهه ۶۰ میلادی ظهور پیدا کرد و هنوز هم این جریان ادامه دارد و در حال گسترش و پویایی است. پست مدرنیسم در سراسر اروپا و آمریکا به ویژه در جمع دانشگاهیان و مراکز آکادمیک و روشنفکری اشاعه و گسترش یافته است (۱۷، ۲۱ و ۲۲). پست مدرن‌ها با انتقاد از فلسفه مدرن روی نسبی گرایی، کثرت گرایی، بی‌اعتباری فراروایت‌ها، توجه به گفتمان و زبان، تکیه می‌کنند (۱۵، ۱۹، ۲۱، ۲۵-۳۳).

نسبی گرایی: پست مدرن‌ها معتقدند، حقیقت محض و واقعیت درک شده در نظر بیننده متفاوت است و بنابراین به تعداد افراد می‌توان از یک حقیقت، واقعیت‌های متعددی داشت. نتیجه چنین دیدگاهی درباره حقیقت و واقعیت گرایش به نوعی نسبی گرایی خواهد بود. در واقع نسبی گرایی از ویژگی‌های بسیار بارز پست مدرنیسم است که از دیدگاه‌های معرفت شناسانه و نیز هستی شناسانه آن درباره حقیقت و چگونگی شناسایی آن سرچشمه می‌گیرد (۲۲ و ۲۶). بنابراین یک واقعیت وجود ندارد و واقعیت همان حقیقت نیست و نمی‌توان گفت که در همه زمان‌ها و توسط همگان به عنوان حقیقت واحد پذیرفته می‌شود (۱۷ و ۲۷).

گفتمان و زبان: گفتمان شامل یکسری از قوانین و پیش فرض‌هایی است که موضوعات عینی مطالعات هر رشته یا حوزه‌ای را سازماندهی و تفسیر می‌کند. مثلاً عملکرد مبتنی بر شواهد، تصادفی سازی و مطالعات نیمه تجربی ارزشمند هستند (۲۸). گفتمان‌ها سیستم‌های معانی هستند که فهم مردم از نقش خود در جامعه بر مبنای آن‌ها شکل می‌گیرد. از ویژگی آن‌ها اینست که با گردآوری عناصر مختلف، هویتی نو ایجاد می‌شود. گفتمان‌ها تصور و فهم ما را از واقعیت‌های جهان شکل می‌دهند بنابراین جهان با معانی شناوری مواجه است که با دسته بندی در یک گفتمان خاص معنای خاص می‌یابند که همین معنا

تحقیقات پرستاری: استفاده از تحقیقات یکی از روش‌های اصلی برای تقویت رشته و عملکرد پرستاری است و می‌تواند به شکلی معتبر مبنای اعمال حرفه‌ای و بالینی در پرستاری قرار گیرد. کوشش در جهت استفاده از آن‌ها فرصتی را برای رفع نیازهای مراقبتی بیماران و دریافت بازخورد آنان فراهم می‌کند. چون دانش مبتنی بر تحقیق از ضروریات بهبود عملکرد بالینی است، استفاده از تئوری‌ها و یافته‌های حاصل از تحقیق و کاربردی کردن آن‌ها در عملکرد پرستاری می‌تواند منجر به توسعه علم و حرفه پرستاری شود (۳۸، ۴۰).

تحقیقاتی بالینی و پایه‌ای با روش‌های مناسب کمی و کیفی به بررسی پدیده مورد مطالعه در حوزه‌های مختلف سلامتی می‌پردازند (۱۳). براساس دیدگاه طبیعت‌گرایانه که زیربنای تحقیق کیفی است، واقعیت ماهیت ثابتی ندارد بلکه ساخته فردی است که در تحقیق شرکت دارد در واقع واقعیت بستگی به زمینه دارد و می‌تواند ساختارهای متفاوتی داشته باشد. از نظر این افراد دانش زمانی به حداکثر می‌رسد که فاصله بین محقق با شرکت‌کنندگان در تحقیق به حداقل برسد و گفته‌ها و تفاسیر افراد شرکت‌کننده کلید فهم پدیده‌ها را تشکیل می‌دهد. توضیح پیچیدگی‌های انسان با این رویکرد قابل توجیه است. بنابراین تحقیقات کیفی که توسط این رویکرد هدایت می‌شوند نقش به‌سزایی در توصیف پدیده انسان دارد (۱۸ و ۳۸). در چند دهه گذشته تحقیقات پرستاری پیشرفت‌های چشمگیری داشته است (۴۱) و روش کیفی در خصوص پدیده تحت مطالعه نوع خاصی از دانش را ایجاد می‌کند، که موجب توسعه حرفه می‌شود (۴۲ و ۴۳). بنابراین اثرات مثبتی که تفکر پست مدرن بر معرفی رویکرد طبیعت‌گرایانه و بالطبع انجام تحقیقات کیفی که منجر به توسعه دانش پرستاری می‌شود شایان توجه و اعتبار است (۱، ۲، ۱۷ و ۲۸).

استدلال در پرستاری: استدلال یکی از مهم‌ترین منابع کسب دانش و راه‌های دانستن است. استدلال عبارت از پردازش و سازماندهی افکار و نتیجه‌گیری از آن‌ها است. پاسخ بسیاری از سؤالات از طریق استدلال به دست می‌آید. در واقع فرآیندی است که از دانش موجود برای دستیابی به نتایج پیشگویی یا ایجاد توضیحات استفاده می‌شود. استدلال در بسیاری از جنبه‌های عملکرد پرستاری کاربرد دارد. دانشمندان پرستاری از ۳ رویکرد قیاسی، استقرایی و استشهادهی در استدلال استفاده

این فلسفه سعی داشت مبانی متفاوتی را بیان کند و منابع کسب علم و دانش را به گونه‌ای دیگر معرفی نماید. در پست مدرنیسم وجود تفاوت‌ها تلقی مثبتی دارد و قابل احترام و پذیرش است و هرگز برتری جویی در این تفکر وجود ندارد (۱۹، ۳۳ و ۳۴). براساس پست مدرن همه عقاید و زمینه‌ها، نهادها، چالش‌ها، تفاسیر چندگانه، داستان‌ها و روایت‌ها و متن‌ها و تحقیقات برای معنادهی و تمامیت به کار می‌روند (۳۱ و ۳۵).

از دیگر مسایل اصلی مورد توجه در این تفکر خلاقیت است. فلاسفه پست مدرن بر تفکر خلاق تأکید می‌کنند. آنان از طریق فراهم کردن موقعیت‌ها برای گفت‌وگو و توجه به تفاوت‌ها و زمینه‌های فرهنگی و اجتماعی و اهمیت معانی و تفاسیر چندگانه منجر به رشد خلاقیت در افراد می‌شود (۳۶).

نگرش پست مدرنیسم نسبت به دین از دیگر مسایل قابل تأمل است زیرا در این خصوص، سه نظریه مطرح است. نظریه اول پست مدرنیسم را به منزله مرگ خدایان، نابودی دین و ارزش‌ها می‌بیند. نظریه دوم، مکتب را بازگشت به ایمان و الزامات دینی می‌داند و در نظریه سوم چنین فلسفه‌ای بیانگر امکان بازسازی ایده‌های مذهبی فراموش شده، فرض می‌شود. به بیان مفصل‌تر، یکی از ویژگی‌های واضح مدرنیسم این بود که به نام تأمین استقلال انسان و کشف واقعیات و توانایی‌ها، همچنین در راستای تحقق امیال و آرزوهای انسانی، زبان به نقد دین و اصول و مبانی دینی می‌گشود. در مدرنیسم مفاهیم و مضامین متعالی و مقدس، معنایی ندارد؛ در حالی که در پست مدرنیسم، آموزه‌های دینی، هرچند کم ولی مورد توجه است. بعضی از طرفداران نظریه پست مدرنیسم می‌نویسند استقلال و ثبات انسان بر این بینش مبتنی است که مفهوم خود از مفهوم خدا نشأت گرفته و بدون ارتباط با خدا، ثابتی نخواهد داشت (۳۷).

توسعه دانش پرستاری در پست مدرنیسم

منابع متعددی برای کسب دانش در پرستاری معرفی شده است (۳۸) و به عبارتی می‌توان گفت دانشمندان پرستاری از منابع متفاوتی مانند تجربه (تحقیق)، مفاهیم (تئوری‌ها)، و عملکرد پرستاری برای توسعه دانش نظری استفاده می‌کنند و در نهایت با توسعه دانش در پی جهانی‌سازی پرستاری هستند (۲ و ۳۹).

Parse تحت تأثیر رویکرد پست مدرنیسم به ابعاد دیگری از پدیده انسانی توجه کرده و تئوری‌ایی را ایجاد کردند که در عملکرد پرستاری حایز اهمیت است (۱۶ و ۴۷-۴۵).

در این تفکر دانشمندان با استفاده هم‌زمان از سه روش استدلالی و حرکت پلکانی در میان آن‌ها موجبات ساختن دانش جدید را فراهم می‌کنند. در عصر حاضر دانش یک سیستم باز، یک فرآیند، و محصول به شمار می‌آید. تلاش‌های پیلاو منجر شد که پرستاری از علم عملی به علم دانایی مبدل شود و همه اینها از طریق ارتباط تئوری با تحقیق صورت گرفت که مرهون رویکرد پست مدرن است (۳۹).

از دیگر اثرات پست‌مدرن، ایجاد ارتباط بین فلسفه، علم و عمل است. این سه هر کدام جایگاه و ابعاد خاصی از یک رشته را تشکیل می‌دهند و در عین حال هم هیچ‌کدام به فضای دیگری تعدی نمی‌کند. جداسازی آن‌ها از مشکلات ذاتی توسعه دانش است و در صورت جداسازی پژوهش دچار نابسامانی می‌شود. در قرن ۲۱ پست‌مدرن ارتباطی بین آن‌ها برقرار کرد و اذعان دارد که فلسفه وابسته و مربوط به علم است (۳۹).

نتیجه‌گیری

در مجموع پست‌مدرن نتایج قابل توجهی برای حرفه پرستاری داشته است که می‌توان به پذیرش اهمیت روح در کنار جسم، تغییر روش تحقیق از کمی به کیفی، توجه به نقش دانشجویان در آموزش، تقویت استدلال، پذیرش درمان‌های جایگزین و ایجاد تنوع در روش‌های درمانی، توجه به معنویت، اخلاقیات، جهانی‌سازی پرستاری، حذف حاشیه‌پردازی، توجه به گروه‌ها و اقلیت‌های قومی و فرهنگی، اشاره کرد (۲۸). البته هر تفکر فلسفی تلاش دارد بر نقاط ضعف فلسفه‌های قبلی فایز آید و ممکن است خود نیز نارسایی‌هایی داشته باشد که با گذشت زمان آشکار می‌شود. متناسب با تعداد افراد، نظرات و عقاید پست‌مدرن نیز گاهی مورد نقد قرار می‌گیرند. به اعتقاد نویسنده بسیاری از عوامل در توسعه دانش پرستاری سهم دارند و بدون در نظر گرفتن فلسفه پشتیبان عامل مورد نظر می‌توان از آن استفاده کرد و گاهی عدم استفاده مناسب از عامل یاد شده به فلسفه نسبت داده می‌شود. به هر حال با پیشرفت‌هایی که رخ می‌دهد نمی‌توان پرستاری را در خلاء نگه داشت و تحت تأثیر نظرات افراد و فلسفه آن‌ها قرار می‌گیرد.

می‌کنند. همه این رویکردها نقش مهمی در توسعه دانش دارند. استفاده هم‌زمان از آن‌ها، یکی از بهترین شیوه‌هایی است که منجر به تولید دانش می‌شود، که در حال حاضر پرستاران از آن استفاده می‌کنند (۳۹ و ۴۴).

معنادگی از راهکارهای مورد استفاده در این عصر است. در قرن گذشته پرستاران محدود به تجربه بودند و انتزاعات جایگاهی برای آنان نداشت در حالی که معنادگی از موارد کمک‌کننده به توسعه دانش است. مثلاً در تئوری خودمراقبتی اورم و تئوری نیومن، دانشمندان با استفاده از ذهن خلاق خود به تجارب عینی، معنا می‌بخشد و بدین ترتیب با معنادگی و استفاده از انتزاع به توسعه دانش کمک می‌شود (۳۹).

بحث

فعالیت‌های توسعه دانش پرستاری با تغییر تفکرات فلسفی نه تنها تضعیف و تحقیر نشد، بلکه از اثرات منحصر به فرد یک دیدگاه خارج شد و با تفکرات دیگر شکل بلوغ یافته‌تری به خود گرفت (۳، ۳۹ و ۴۴). با وجود دیدگاه‌های شیک و موضوعات چالش برانگیز در محافل علمی، پست مدرنیسم تقریباً کهنه و قدیمی به نظر می‌رسد و هرچند به سختی می‌توان تأثیر پست‌مدرن را در پرستاری اندازه‌گیری کرد اما به یقین می‌توان گفت که این فلسفه با نگرش کثرت‌گرایی‌اش پرستاری را از وضعیت نابسامانی که در خصوص توسعه دانش داشت خارج کرد (۱۳).

رویکرد غالب قرن گذشته (مدرنیسم)، با تأثیر بر پژوهش، آن را از عملکرد، استدلال قیاسی را از استدلال استقرایی، و داده‌های کمی را از کیفی جدا کرد. در حالی که رویکرد قرن ۲۱ این دوگانگی را تغییر داد و منجر شد تا پدیده‌های مورد مطالعه پرستاری به طور عمیقی بررسی شوند (۳۹) و با این روند در نظر گرفتن اثراتش بر توسعه دانش پرستاری ارزشمند است (۱۳ و ۴۴).

Watson معتقد است که پرستاری مثل سایر رشته‌ها باید تسلیم رویکرد پست‌مدرن شود زیرا پست مدرن قبلاً در دانش و علم پرستاری شواهدی از خود نشان داده و تئوری‌هایی نیز شکل گرفته است. همچنین می‌توان گفت هر جایی که علم از موضوعات انسانی سخن می‌گوید به نحوی متأثر از پست مدرنیسم است حتی اگر نامی از آن برده نشده باشد. Newman, Peplau و

منابع

- 1 - Spear HJ. Nursing Theory and Knowledge Development. *Advances in Nursing Science*. 2007; 30(1): 1-14.
- 2 - Alligood MR. The power of theoretical knowledge. *Nursing science quarterly*. 2011; 24(4): 304-5.
- 3 - Edwards SD. *Philosophy For Nursing*. Australia: Arnold; 1997.
- 4 - Fernandez-Balboa J-m. *Critical Postmodernism in Human Movement, Physical Education and Sport*. USA1997.
- 5 - Roy SC, Jones DA, editors. *Nursing knowledge development and clinical practice*. New york: Springer Publisher Company; 2007.
- 6 - McCurry MK, Revell SMH, Roy SC. Knowledge for the good of the individual and society: linking philosophy, disciplinary goal, theory, and practice. *Nursing philosophy*. 2009; 11: 42-52.
- 7 - *Policy & Politics in Nursing and Health Care* 6th ed. Mason D, Leavitt J, Chafee M, editors 2012.
- 8 - Meleis AI. *Theoretical Nursing Development and Progress*. 5th ed. usa: wolters kluwe lippincott williams and wilkins; 2012.
- 9 - Meleis AI. *Theoretical Nursing Development and Progress*. USA: wolters kluwe lippincott williams and wilkins 2005.
- 10 - Kagan P, Smith M, Cowling W, Chinn P. A nursing manifesto: an emancipatory call for knowledge development, conscience, and praxis. *NURSING PHILOSOPHY*. 2010; 11(1): 67-84.
- 11 - Cody WK, editor. *Philosophical and theoretical persepive for advance nursing practice*. 4th ed. USA: Jones and Bartlett Publishers; 2006.
- 12 - Edward SD. What is philosophy of nursing? *Journal of Advanced Nursing*. 1997; 25: 1089-93.
- 13 - Walker CA. Postmodernism and nursing science. *Journal of theory construction & testing*. 2005; 9(1): 5.
- 14 - Tomy A. *theorists and their work*. 6th ed. us: mosby; 2006.
- 15 - SadatHosseini A, Alhani F, Khosropanah A, behjatpour A. Negahi Naghadane be Asarate Falsafeh Liberalism dar Parastari. *Teb va Tazkie*. 2012; 19(4): 45-58.
- 16 - Reed PG, Shearer NBG. *Nursing Knowledge and Theory Innovation*. New yurk: Springer 2011.
- 17 - Issacs S, Ploeg J, Tompkins C. How can Rorty help nursing science in the development of a philosophical 'foundation'? *Nursing philosophy*. 2009; 10(2): 81-90.
- 18 - Sitzman K, Eichelberger LW. *Understanding the work of nurse Theorists*. usa: Jones and Bartlett publisher 2004.
- 19 - Asghari M. Talaghi Pragmatism & postmodernism dar falsafe Richard Dorreti Marefat Falsafi. 2008; 6(2): 165-94.
- 20 - Newall P. *Postmodernism. The Galilean magazine and library*. 2005 2012.
- 21 - Dazhi Y. Postmodernist liberalism: a critique of richard rorty's political philosophy. *Front philos china*. 2008; 3(3): 455-63.
- 22 - Shamshiri B. Jahani shodan & Tarbiat Dini az manzar Modernism , Postmodernism, Islamic erfan. *Daneshvar(raftar) shahed university*. 2008; 15(30): 53-70.
- 23 - Ahmed AS. *Postmodernism and Islam predicament and promise*. london: Routledge; 1992.
- 24 - Bozorgi V. *New prespectives in international relationship; postmodernism, critical theory*. 2 ed. Tehran: ney publisher; 2001.
- 25 - Mohamedpour A. *John Fransua Liotar & postmodernism olom ejtemaee daneshkade adabiat & olom ensani ferdosi mashad*. 2009; 5(1): 39-82.

- 26 - Shaw MC. The disciplin of nursing: historical roots,current prespectives,future directions. Journal of Advanced Nursing. 1993; 18: 1651-6.
- 27 - Schwartzman R. Postmodernism and the practice of debate: Available from: http://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=postmodernism&source=web&cd=89&ved=0CIGFEBYwWA&url=http%3A%2F%2Fdebate.uvm.edu%2FNFL%2Frostrumlib%2FSchwartzmanMar%252700.pdf&ei=WUxzT8PGN8GEOur8rEw&usg=AFQjCNF-RcizjrsL6lWhkUmENv_RRUQNdg.
- 28 - O'Mathuna DP. The future of nursing; Postmodernism & nursing after the honeymoon. JCN. 2004; 21(3): 4-11.
- 29 - Taheri E, Azizkhani A. Postmodern human and critique Ensan pazhohi dini. 2011; 25: 35-57.
- 30 - Gadow S. Relational narrative : the postmodern turn in nursing ethics. An international journal. 1999; 13(1): 57-70.
- 31 - Rodriguez T, Kotarba JA. Postmodern philosophies of science: pathway to nursing reality. SOJNR. 2009; 9(1): 1-9.
- 32 - Stevenson C, Beech L. Paradigms lost paradigms regained: defending nursing against a single reading of postmodernism. nursing philosophy. 2001; 2: 143-50.
- 33 - Ironside PM. Creating a Research Base for Nursing Education: An Interpretive Review of Conventional, Critical, Feminist, Postmodern, and Phenomenologic Pedagogies. Advances in Nursing Science. 2001; 23(7): 72-87.
- 34 - Mckay A. The implication of postmodernism for moral education. McGill journal of education. 1994; 29(1): 31-44.
- 35 - Salladay SA. Confident Spiritual Care in a Postmodern Word. journal of christian nursing. 2011; 28(2): 102-8.
- 36 - Khalili s, Hosseini AS. Creativity & postmodernism. Andishehaye novin tarbiati. 2010; 6(4): 32-41.
- 37 - Javadizavieh SF. postmodernism and religious2013: Available from: <http://www.pajooh.com/fa/index.php?Page=definition&UID=39693>.
- 38 - Adibhajibagheri m, Parvizi S, Salsali M. Qualitative Research. Tehran: boshra publisher; 2007.
- 39 - Reed PG. A treatise on nursing knowledge development for the 21st century: beyond postmodernism. Prespective on nursing theory. 4th ed. USA: Jones and Bartlett publisher; 2004. p. 561-72.
- 40 - Salsali M, Mehrdad N. Iranian Nurses' constraint for research utilization. BMC Medical education. 2009; 8(9): 1-11.
- 41 - Winters J, Ballou K. The idea of nursing science. Journal of Advanced Nursing. 2004; 45(5): 533-5.
- 42 - Benjumea C. Qualitative Research and Development of Nursing Knowledge. Texto & contexto enfermagem. 2010; 19(4): 762-6.
- 43 - Hinshaw AS. Nursing knowledge for the 21th century: opportunities and challenges. Journal of nursing scholarship. 2000; 32(2): 117-23.
- 44 - Reed pG, grawford nB, nicoll IH. Prespectives on nursing theory. 4th ed. us: lippincott williams wilkin; 2004.
- 45 - Reed P. Postmodernism and knowledge development in nursing. Prespectives on nursing theory. 4th ed. USA: Jons and Bartlett publisher; 2004. p. 415-22.
- 46 - Watson J, Ssmith MC. Caring science and the science of unitary human being: a trans theoretical discourse for nursing knowledge developmant. Journal of advacned nursing. 2002; 37(5): 452-61.
- 47 - Watson J. Postmodernism and knowledge development in nursing. NURSING SCIENCE QUARTERLY. 1995; 8(2): 60-4.

Nursing knowledge development in the age of postmodernism

Sadooghiasl¹ A (MSc.) - Salsali² M (Ph.D).

Abstract

Introduction: The knowledge of nursing is an essential part in nursing practice. Nursing knowledge, over the years influenced by philosophical thought, and has been changed a lot. The main aim of this article is, exploring the development of nursing knowledge in the age of postmodernism.

Method: To find relevant sources, library studies and review the books available databases include (CINHAL), (Blackwell), (Proquest), (science direct), (Ovid), (Magiran), (web of science), (pub med) from the Tehran University of Medical Sciences Electronic Library and available book in the faculty of nursing library were searched by keywords (postmodernism) (knowledge development), (science development), (nursing knowledge) (nursing science) separately and in combination in the title, abstract and keywords. (36) Full Article and (10) relevant books from 1990 to 2012 were used as the source.

Results: Development of nursing knowledge is obvious in research methodology, intuition, and health care service. All these are because of postmodern bases such as pluralism, relativism, met narrative, and discourse.

Conclusion: Being aware of development of nursing knowledge provide a new vision for professionals in nursing that lead to professional progress and promotion in nursing practice.

Key words: Nursing, postmodern, nursing knowledge, knowledge development

Accepted: 25 January 2014

Accepted: 31 May 2014

1 - Corresponding author: Ph.D Candidate in Nursing, School of Nursing and Midwifery, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran

e-mail: asadooghi@tums.ac.ir

2 - Nursing Professor, School of Nursing and Midwifery, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran